

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти

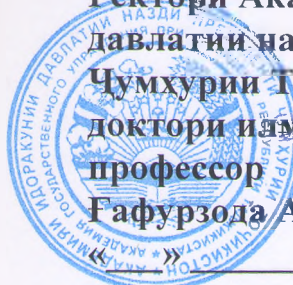
Ҷумҳурии Тоҷикистон

доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,

профессор

Гафурзода А.Д.

соли 2021

Такризи

муассисаи тақриздиханда ба диссертатсияи Ҳочиев Муҳиддин Соҳибкулович дар мавзӯи «Қонунномаи Сосониён ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқӣ: таҳқиқоти таърихӣ–ҳуқуқӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимоти ҳуқуқӣ ва сиёсӣ пешниҳод шудааст.

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Диссертатсияи номзадии Ҳочиев М.С. дар мавзӯи «Қонунномаи Сосониён ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқӣ: таҳқиқоти таърихӣ–ҳуқуқӣ». Ба ҳамагон маълум, аст, ки Қонунномаи Сосониён яке аз сарчашмаҳои қадимаи ҳуқуқии мардуми Ориёнаҷод ба ҳисоб меравад. Ин санади кодификатсионӣ (аксарияти муҳаккикон онро санади кадификатсионӣ эътироф намекунанд) танзимкунандаи соҳаҳои муҳталифи муносибатҳои ҷамъиятӣ эътироф гашт. Дар тартиб додани «Қонунномаи Сосониён» дигар маҷмӯаҳо низ истифода шудаанд, ки номи онҳо дар ҳуди китоб дарҷ гардидаанд. Лекин, сарчашмаи асосии таълифи он қарори мақомотҳои расмӣ ҳокимият, ки қувваи ҳуқуқии ҳудро нигоҳ доштанд, ақидаи судяҳо ва олимони обрӯманди ҳуқуқ ва урфу одатҳои амалкунанда ба ҳисоб мерафтанд.

Дар аҳди Сосониён қонунгузориҳои ҷорӣ ва қавоиди мазҳабӣ ба сарвари авлод ва оила нисбат ба узви дигари авлод ва хонадон ҳуқуқи бештар ва ҳокимиятро қоиладар буд, бинобар ин узви оила агар сарвари он набошад (қадҳудо), пас як андоза ҳуқуқи маҳдуд дошт.

Қобилияти амали ҳуқуқии шахсро тибқи Қонуннома маҳдуд ё тамоман бекор кардан мумкин буд. Ҳангоми содир кардани ҷинояти вазнин, муфлисӣ қарздор шудан, додгоҳ амали ҳуқуқии шахсро маҳдуд месохт. "Фавтида" эълон

кардани шахси комилхуқуқ хангоми содир кардани чинояти вазнин низ бо қарори додгоҳ ба амал меомад.

Омӯзиш ва баррасии Қонунномаи Сосониён имконият медиҳад, ки ба ҷанбаҳои мухталифи давлатдорӣи Сосониён аз нуқтаи назари ҳуқуқӣ равшанӣ андохта шавад. Дар воқеъ, Қонуннома ва усулҳои ҳуқуқии он аз назари илми таърихи ҳуқуқ равшангари бузургии ниёғони мардуми тоҷику форс дар масири таърих аст. Роҳу воситаҳои танзим ва ҳалли масъалаҳои нозуқи ҳуқуқӣ, ошкор намудани ҳақиқат дар парвандаҳои мубрами оиладорӣ, бахсу мунозираҳои молумулкӣ, зиддияту муҳолифатҳои иҷтимоӣ, ҳифзи ҳуқуқи инсон, тарзи гузаронидани мурофиаи судӣ, эҳтироми нақш ва мақоми додгоҳ худ шаҳодати фарҳанги ҳуқуқии рушдкарда ва низоми идоракунии устувори мардуми тоҷику форс мебошад.

Омӯзиш ва баррасии Қонуннома дар шароити имрӯза муҳим буда, интиҳоби мавзӯи мазкурро аз назари таърихӣ–ҳуқуқӣ ноғузир гардондааст. Омӯзиш ва баррасии Қонуннома ва дигар сарчашмаҳои ҳуқуқии давраи ҳукмронии Сосониён на танҳо амали зарурист, балки мояи ифтихор ва худшиносии миллат аст, ки дар рушди нерӯи созандагии миллат як қанони пурзур медиҳад.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Мақсади таҳқиқоти илмӣ таҳлили таърихӣ ҳуқуқӣ ва назариявии меъёрҳои ҳуқуқии Қонунномаи Сосониён ба ҳисоб меравад.

Дар доираи мақсади мазкур **вазифаҳои зерини таҳқиқотӣ** гузошта шудааст:

- омӯзиш ва баррасии муносибатҳои иҷтимоиву иқтисодии империяи Сосониён;
- омӯзиш ва баррасии омилҳо ва заминаҳои сиёсии тартиб дода шудани Қонунномаи Сосониён;
- омӯзиш ва таҳлили сарчашмаҳо ва заминаҳои асосии ҳуқуқии таҳия гардидани Қонунномаи Сосониён;
- омӯзиш ва таҳлилу баррасии меъёрҳои ҳуқуқи граждании Қонунномаи Сосониён;
- омӯзиш ва таҳлили меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ, фарзандхонӣ, парасторӣ, мерос ва меросгирӣ, ки дар Қонунномаи Сосониён ҷамъоварӣ ва муттаҳид карда шудаанд;
- омӯзиш ва таҳлили меъёрҳои судии Қонунномаи Сосониён, баррасӣ ва муқоисаи онҳо;

- омӯзиш ва баррасии хусусиятҳои ҳуқуқии ваколатдоркунанда, ки дар Қонунномаи Сосониён дарҷ гардидаанд;

- омӯзиш ва таҳлили табиати меъёрҳои ҳуқуқии уҳдадоркунанда, ки дар Қонунномаи Сосониён баён карда шудаанд;

- омӯзиш ва таҳлили хусусиятҳои меъёрҳои ҳуқуқии манъкунандаи Қонунномаи Сосониён.

Асосҳои методологии таҳқиқоти диссертатсиониро Дар раванди таҳқиқоти диссертатсионӣ, муаллиф ба методҳои умумиэътирофгардидаи илмӣ, пеш аз ҳама, методи диалектикӣ ва методҳои муосири умумиилмӣ ва хусусии илмии дар он асосёфта, ки дар илм ва амалияи ҳуқуқшиносӣ қорқард гардидаанд, таъя намудааст. Методҳои мушаххасӣ–таърихӣ, расмӣ–мантикӣ, низомнок, мақоисавӣ–ҳуқуқӣ, расмӣ–ҳуқуқии таҳлил ва ғайраҳо бештар мавриди истифода қарор дода шудаанд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии диссертатсия дар он ифода меёбад, ки ҳулосаҳои дар раванди таҳқиқ бадастомада ва пешниҳодоти дар ҳамин асос ҳосилшуда, барои рушди илми назарияи давлат ва ҳуқуқ, аз ҷумла таърихи давлат ва ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат мекунанд.

Маводи диссертатсия метавонад ба ҳайси асоси илмӣ барои таҳқиқоти минбаъдаи самти назарияи давлат ва ҳуқуқ, таърихи давлат ва ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон, барои тадриси фанҳои таълимии «Назарияи давлат ва ҳуқуқ», «Таърихи давлат ва ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон», инчунин, курсҳои махсус дар факултетҳои ҳуқуқшиносии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҚТ истифода гардад.

Он нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод гардидаанд, илман асоснок буда, аз камолоти илмӣ – эҷодии муаллиф далолат медиҳанд.

Натиҷа ва пешниҳодҳои, ки аз ҷониби рисола навис таҳия шудаанд, қомилан дақиқ ва сазовор боварӣ мебошанд.

Соҳтори рисола вобаста ба мақсад ва вазифа аз муқаддима, се боб, ҳашт зербоб, ҳулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Боби якуми диссертатсия – «**Омилҳои сиёсӣ ва ҳуқуқии пайдоиши Қонунномаи Сосониён**» аз ду зербоб иборат аст.

Дар боби якум – муаллиф омилҳои сиёсии пайдоиши Қонунномаи Сосониён, заминаҳои ҳуқуқии таҳияи онро бо истифода аз сарчашмаҳои мухталифи таърихӣ–ҳуқуқӣ таҳлил намудааст.

Дар зербоби якум – **“Омилҳои сиёсии пайдоиши Қонунномаи Сосониён”** омилҳои сиёсии пайдоиши Қонуннома мавриди баррасӣ қарор дода шуда, муаллиф ба сохтори сиёсӣ, вазъияти сиёсиву ҳуқуқии давлати Сосониён диққати махсус равона намуда, бо истифода аз сарчашмаҳои мухталифи илмӣ масъалаи мазкурро таҳлил намудааст.

Қайд карда шудааст, ки дар омӯзиш ва баррасии низоми ҳуқуқии давлати Сосониён аҳаммияти махсусро “Қонунномаи Сосониён” доро мебошад. Дар замони муосир ин ягона мероси давраи Сосониён мебошад, ки ба маҷмӯи масъалаҳои ҳуқуқӣ бахшида шудааст ва то ба мо омада расидааст. Чунин маҷмӯаҳо ба сифати роҳнамо барои амалияи судӣ тартиб дода мешуданд.

Худуди давлати Сосониён то ҳаде бузург буд, ки онро империя низ меноманд. Дар охири асри III ва оғози асри IV аз империя як қатор вилоятҳо дар Шарқи империя берун шуданд, лекин дар давраи ҳукмронии Шопури II, ҳокимият дар вилоятҳои аздастрафта аз нав барқарор карда шуд. Идора намудани худуди бузурги империя низоми муайяни идоракуниро талаб менамуд. Дар ин самт, албатта, барои самаранокии идоракунии империя низоми муайяни ҳуқуқӣ зарур буд, ки ба ин масъала Сосониён диққати махсус равона менамуданд. Чун дар Қонуннома оид ба фаъолияти мақомоти алоҳидаи давлатӣ суҳан меравад, метавон чунин шуморид, ки яке аз сабабҳои пайдоиши он – ин таъмини низоми ҳуқуқӣ бо меъёрҳои нав ва инчунин муайян намудани фаъолияти мақомоти гуногуни давлатӣ аст, ки бояд самаранокии фаъолияти ин мақомот ва дар умум тамоми давлатро таъмин намояд.

Дар зербоби дуюм – **“Заминаҳои ҳуқуқии таҳияи Қонунномаи Сосониён”** масъалаи заминаҳои ҳуқуқии таҳия гардидани маҷмӯаи ҳуқуқӣ мавриди таҳлил қарор дода шудааст. Дар шароити муосир сарчашмаҳои асосии омӯзиш ва баррасии таърихи давлатдорӣ Сосониён маҳдуд буда, аксарияти навиштаҷотҳо то ба мо нарасидаанд. Метавон қайд намуд, ки пас аз ғасби империя аз тарафи арабҳо, аксарияти навиштаҷотҳо ва китобҳои асарҳои нодир нобуд карда шуданд. Ба ҳар ҳол, як қатор навиштаҷотҳо қисман то ба мо омада расидаанд, ки метавон дар асоси маълумоти онҳо вазъияти умумии давлатдорӣ Сосониёнро тасаввур намуд.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки дар худуди империяи Сосониён сарчашмаҳои мухталифи ҳуқуқӣ амал менамуданд. Сарчашма ва заминаи асосии ҳуқуқӣ Авесто ба ҳисоб мерафт. Дар ин давра ба он миқдори муайяни иловаҳо ворид карда шуданд, ки дар “Хурд Авесто” таҷассум гардидаанд. Меъёрҳои Авесто ба пайдоиши дигар сарчашмаҳои ҳуқуқӣ, ки дар услубҳои

мухталиф пайдо шудаанд, таъсири чиддӣ расонидаанд, масалан, “Китоб оид ба амалҳои Ардашер”, “Китоб оид ба ҳукмронӣ”, “Мактуби Тансар” ва ғайраҳо.

Дар асоси таҳлили мазкур, метавон қайд намуд, ки Авесто ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқи амалкунандаи давраи Сосониён баромад намудааст. Инчунин, тамоми маҷмӯаҳои судӣ, аз он ҷумла Қонунномаи Сосониён бо истифода аз ин сарчашмаи ҳуқуқӣ тартиб дода шудааст, яъне меъёрҳои ҳуқуқии муқаррарнамудаи Авесто дар ин маҷмӯа ҷой дода шудаанд.

Дар боби дуюм – **“Таснифи меъёрҳои ҳуқуқии Қонунномаи Сосониён”** меъёрҳои ҳуқуқи граждани, меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ ва меъёрҳои ҳуқуқи судӣ мавриди таҳлил қарор дода шудаанд.

Дар зербоби якум – **“Меъёрҳои ҳуқуқи граждани”** масъалаи соҳибҳуқуқии кишрҳои мухталифи ҷомеа таҳлил карда шудааст. Меъёрҳои ҳуқуқи граждане, ки дар ин марҳила амал менамуданд, одатан тариқи ҳуқуқи муқаррарӣ ва қисман тариқи Қонуннома пешбинӣ шуда буданд. Дар қонунҳои амалкунанда якҷанд меъёрҳо муқаррар гардида буданд, ки масъалаҳои моликияти давлатӣ, калисой, хусусӣ ва феодалиро танзим менамуданд. Мувофиқи сарчашмаҳои сосонӣ, соҳибҳуқуқӣ ва мукаллафияти одамон на танҳо аз вазъияти озолии ӯ, балки аз мансубият ба ҷомеаи оилавӣ, синну сол ва ҳатто мансубияти динӣ вобаста буд.

Таҳлили сарчашмаҳои илмӣ нишон медиҳад, ки дар ин давра одамони алоҳида дорой имтиёзҳои муайяни ҳуқуқӣ буданд. Масалан, А.Ф. Холиқзода қайд менамояд, ки бо пайдоиши ҳуқуқ танзими ҷомеаи манфиатҳои одамон ҳамчун қисми таркибии танзимнамоии меъёрӣ, роҳи эътирофи расмӣ ҷустуҷӯ карда мешуд. Дар давраи ташаккули тамаддунҳо одамони мукаллаф – одамони алоҳида, ки имтиёзҳои муайян доштанд, ҳисобида мешуданд.

Масъалаҳои ҳуқуқи ашӣ ва ҳуқуқи молумулкӣ: муносибати субъект ба ашӣ ду навъи ҳуқуқро ба миён овард:

- ҳуқуқи ашӣ: ҳуқуқи молумулкӣ, ки идоракунии номаҳдудро нисбати ашӣ муқаррар менамояд;

- ҳуқуқи шахсиву масъулиятӣ, ки ҳуқуқи талаб қарданро бунёд менамояд: ҳуқуқи маҳдуд нисбат ба ашӣ, ки ба шахс тааллуқ надорад.

Дар зербоби дуюм – **“Меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ”** масъалаҳои ҳуқуқи оилавӣ, ҳуқуқи молумулқии оилавӣ, никоҳ, фарзандхонӣ, навъҳои гуногуни никоҳ, ки дар низоми ҳуқуқии давлати Сосониён мавҷуд буданд, таҳлил карда шудаанд.

Дар Қонуннома масъалаи муносибатҳои никоҳӣ ва оилавӣ – шаклҳои никоҳ, молу мулки умумии ҳамсарон, масъалаҳои меросии ҳамсарон ба якдигар, мақоми ҳуқуқи фарзандон, васоят ва сарпарастиву парасторӣ, фарзандхонӣ ва мақоми ҳуқуқи онҳо баррасӣ карда шудаанд. Ба хотири ки навъҳои мухталифи никоҳ мавҷуд буд ва аксарияти ҷанбаҳои муносибатҳои оилавӣ мувофиқи он муайян карда мешуданд, то ондозае душворӣ ва мураккабӣ дар фаҳми онҳо мавҷуд аст.

Дар зербоби сеюм – **“Меъёрҳои ҳуқуқи судӣ”** суд ва ҳокимияти судӣ таҳлил карда шудаанд. Суд ва ҳокимияти судӣ дар аҳди бостони мардуми тоҷику форс мақом ва манзалати хосаро доро буд. Ташаққул ва таҳаввули ҳокимияти вижаи судии мардуми тоҷик аз қарри таърихи давлатдорӣ Пешдодиён то Каёнину Ҳахоманишиҳо дар китобу дostonҳои зиёди қадимӣю асримиёнагӣ ба тарзҳои мухталиф суруда шудаанд.

Қабул ва баррасии даъвоҳо, қабули қарорҳо, асосан, ҳуқуқи махсуси судяҳои дунявӣ ба ҳисоб рафта, дар муассисаҳои махсуси судӣ гузаронида мешуданд ва дар тамоми шаҳрҳо ва марказҳои маъмурӣ фаъолият менамуданд. Қайд намудан зарур аст, ки шабакаи чунин муассисаҳо дар натиҷаи ислоҳоти судии Хусрави I Анушервон васеъ гардид.

Мувофиқи Қонуннома ташкили суд, принципҳои умумии муҳокимаи судӣ, мансабҳои судӣ, шакл ва тартиби муҳокимаи судӣ, тайёри ва гузаронидани раванди судӣ, ҳуччатҳои судӣ, қобилияти соҳибҳуқуқӣ ва намояндагӣ дар суд, тартиби пешниҳоди аризаи шикоятӣ муқаррар карда мешуданд.

Дар боби сеюм – **“Табиати ҳуқуқи меъёрҳои ҳуқуқи Қонунномаи Сосониён”** масъалаи ҳуқуқҳои ваколатдоркунанда, уҳдадоркунанда ва манъкунанда мавриди омӯзиш ва таҳлили илмӣ қарор дода шудаанд.

Дар зербоби якум – **“Меъёрҳои ҳуқуқи ваколатдоркунанда”** табиати меъёрҳои ҳуқуқӣ ва тарзи таъсиррасонии онҳо таҳлил карда шудааст. Яке аз масъалаҳои муҳим, ки дар ҳар як системаи ҳуқуқӣ мавриди баррасӣ қарор дода мешавад, табиати меъёрҳои ҳуқуқӣ ва тарзи таъсиррасонии онҳо маҳсуб мегардад. Миёни ин сифати меъёрҳои ҳуқуқӣ меъёрҳои ҳуқуқи ваколатдоркунанда мавқеи назаррасро ишғол менамоянд. Дар Қонуннома таркиби дастгоҳи идоракуни дар маҳалҳо ва ваколату уҳдадорихои мансабдорон қисман муқаррар гардидааст, ки дар миёни меъёрҳои танзимкунандаи ин гурӯҳи муносибатҳои ҳуқуқӣ меъёрҳои ваколатдоркунанда ва ҳуқуқдиханда кам нестанд.

Дар зербоби дуом – «**Ҳифзи ҳуқуқи моликияти умумии ҳиссагӣ**» Мувофиқи м. 12 КГ ҚТ ҳуқуқи граждани бо тарзҳои зайл ҳифз мешавад: эътирофи ҳуқуқ; барқарор намудани вазъе, ки то вайрон гардидани ҳуқуқ ҷой дошт ва пешгирӣ намудани амалҳои, ки ҳуқуқро вайрон мекунад ё барои вайрон кардани он таҳдид менамоянд; беэтибор донишани аҳдҳои мавриди баҳс ва истифодаи оқибатҳои беэтибор донишани он, истифодаи оқибатҳои беэтибор донишани аҳдҳои беэтибор; беэтибор донишани санади мақоми давлатӣ ё мақоми ҳокимияти маҳаллӣ; водор намудан ба иҷрои ӯҳдадориҳо дар шакли асл (натура); рӯёнидани товони зиён; ҷуброни зарари маънавӣ; қатъ кардан ё тағйир додани муносиботи ҳуқуқӣ; бо роҳҳои дигари пешбиниамудаи қонун.

Таҳлили ин матни Қонуннома нишон медиҳад, ки оморгар бо муайян намудани арзиши молу мулк, интиқоли он, масъалаҳои мухталифи додугирифтӣ молу мулк ваколатдор буда, дар ҳолати пайдо шудани чунин зиддияту мухолифатҳо, онҳоро танзим ва ҳал менамояд. Қайд карда шудааст, ки дар мавриди пайдо шудани даъво нисбати молу мулк, оморгар онро бартараф менамояд, чаримаи муайянро аз тарафҳо меситонад. Аз ҳамин хотир, зарур аст, ки оморгарон дар фанни муҳосибот маҳорати комил дошта бошанд.

Дар зербоби сеюм – “**Меъёрҳои ҳуқуқии манъкунанда**” масъалаи меъёрҳои манъкунанда, ки дар Қонуннома баррасӣ гардидаанд, таҳлил карда шудааст. Яке аз масъалаҳои муҳим, ки хосси тамоми низомҳои ҳуқуқӣ ба ҳисоб меравад, меъёрҳои ҳуқуқии манъкунанда ба ҳисоб меравад. Ин намуди меъёр ва пасманзари ҳуқуқии онҳо одатан дар муносибатҳои ҳуқуқии хусусияти ҷиноятӣ ва ҳуқуқвайронкунидошта зухур менамоянд. Дар доираи меъёрҳои ҳуқуқии манъкунанда, иҷро намудани амали муайян манъ карда мешавад, дар ҳолати иҷро намудани он ҷазои муайян пешбинӣ карда мешавад. Қайд намудан зарур аст, ки чунин меъёрҳо дар доираи меъёрҳои ҳуқуқи граждани, ҳуқуқи оилавӣ ва ҳуқуқи судӣ низ амал менамоянд.

Дар таърихи мардуми тоҷику форс, оид ба ҳаёти иҷтимоӣ ва санъат дар давраи ҳукмронии Сосониён микдори зиёди сарчашмаҳои мавҷуданд, нашрияҳои зиёди маводҳои археологӣ ва эпиграфӣ ҷой доранд. Аммо, таҷассуми ҳуқуқ ва институтҳои ҳуқуқӣ, сохтор ва институтҳои ҷамъиятӣ ба таври рӯякӣ ва содда мавриди таҳқиқ қарор дода шудаанд, ки ба мавҷуд набудани сарчашмаҳои зарурӣ ва ифодаи забонии сарчашмаҳои мавҷуда алоқаманд аст

Сатҳи навгонии натиҷаҳои илмӣ (нуқтаҳои илмӣ), хулосаҳои унвонҷӯй, ки дар диссертатсия баён гардидаанд.

Нуқтаҳои илмӣ ва хулосаҳое, ки дар диссертатсия пешкаш шудаанд, аз лиҳози илмӣ–методологӣ бо истифода аз ақидаҳои маъмулӣ дар илм пазируфташуда, дар робита бо конунгузорӣ ва таҷрибаи ҳуқуқӣ исбот карда шудаанд. Онҳо дар муқоиса бо нуқтаҳои илмӣ ва хулосаҳое, ки дар илм истифода мешаванд, навгонии илмӣ доранд.

Эродҳо. Дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ба мушоҳида мерасад. Ба монанди:

1. Навгониҳои пешниҳодшудаи 9 ва 10, ки моҳиятан ба талаботи умуми муқарраршудаи навиштани рисолаи номзадӣ ҷавобгу мебошанд, аммо шарҳи иловагӣ мецоҳанд.

2. Боби 1 Омилҳои сиёсӣ ва ҳуқуқии пайдоиши Қонунномаи Сосониён ном дорад, аммо оиди пайдоиши таърихии он ба таври кӯтоҳ маълумот пешбини кардааст.

3. Унвонҷӯ дар боби 1, зербоби 1 таърихи давлати Сосониёнро талхил кардаанд, аммо он иқтибосҳое, ки аз олимони хориҷӣ овардаанд равшантар аз ҳамон муҳаққиқон Б. Ғафуров ин сулоларо дар Тоҷикон таҳлил намудаан, лекин аз он ишорае нест.

4. Дар баъзе саҳифаҳо ҷумлаҳо такрор ёфтаанд, саҳ. 30-42. Инчунин чунин такрорёбиҳо дар кор боз ба назар мерасанд.

Камбудихои номбаргардида аҳамияти баланди илмии диссертатсияи мазкурро кам наменамоянд.

Тасдиқи нашри нуқтаҳои асосӣ, натиҷаҳо, хулосаҳои диссертатсия. Нуқтаҳои илмӣ, натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ ва хулосаҳои диссертатсия дар мақолаҳо, аз он ҷумла дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин дар мақолаҳои илмӣ, ки рӯйхати онҳо дар диссертатсия ва автореферати диссертатсия дарҷ ёфтааст, интишор шудаанд. Нашрияҳое, ки дар онҳо натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ интишор шудаанд, дар диссертатсия ва автореферат дарҷ ёфтаанд.

Мувофиқати автореферат ба мухтавои диссертатсия. Автореферат ба мухтавои диссертатсия мувофиқат дорад. Дар автореферат натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, аз он ҷумла мазмуни мухтасар ва кофии бобҳо ва зербобҳои диссертатсия дарҷ ёфтаанд.

Мувофиқати диссертатсия ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таҳқиқоти диссертатсионии Ҳочиев Муҳиддин Соҳибқулович дар мавзӯи «Қонунномаи Сосониён ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқӣ: таҳқиқоти таърихӣ–ҳуқуқӣ» ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор), ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, таҳти №505 ба тасвиб расидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Ҳочиев Муҳиддин Соҳибқулович сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси **12.00.01 – назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимоти ҳуқуқӣ ва сиёсӣ** мебошад.

Такризи муассисаи тақриздиханда аз ҷониби номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, мудири кафедраи ҳуқуқ ва ҳуқуқшиносии муқоисавӣ Мирзоев П.И. омода карда шуда, дар маҷлиси кафедра муҳокима ва ҷонибдорӣ карда шудааст. Суратмаҷлиси кафедра № 5 аз 26 юни соли 2021.

Суроға: 734003, ш. Душанбе, кӯчаи Саид Носир 33, Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Тел.: 224-17-86, 224-83-93 (факс), email: info@apa.tj.

Раиси ҷаласа, мудири кафедраи ҳуқуқ ва ҳуқуқшиносии муқоисавии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, дотсент, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ

Мирзоев П.И.

Котиби ҷаласа, ассистенти кафедраи ҳуқуқ ва ҳуқуқшиносии муқоисавии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Олимзода Д.А

Имзои Мирзоев П.И. ва Олимзода-ро тасдиқ мекунам. Сардори Раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои махсуси Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Кувватзода С.З.